Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (septītā palāta)

2015. gada 17. decembrī*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu — Regula (EK) Nr. 44/2001 — Piemērošanas joma — Izņēmuma jurisdikcija — 22. panta 1. punkts — Strīds par lietu tiesībām uz nekustamo īpašumu — Jēdziens — Pieteikums par nedalīta kopīpašuma, kurā ietilpst nekustamie īpašumi, izbeigšanu, tos pārdodot

Lieta C-605/14

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Korkein oikeus* (Augstākā tiesa, Somija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2014. gada 22. decembrī un kas Tiesā reģistrēts 2014. gada 30. decembrī, tiesvedībā

Virpi Komu ,

Hanna Ruotsalainen ,

Ritva Komu

pret

Pekka Komu ,

Jelena Komu .

TIESA (septītā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētāja K. Toadere [*C. Toader*] (referente), tiesneši A. Ross [*A. Rosas*] un A. Prehala [*A. Prechal*],

ģenerāladvokāts: M. Špunars [*M. Szpunar*],

sekretārs: A. Kalots Eskobars [*A. Calot Escobar*],

ņemot vērā rakstveida procesu,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

— Somijas valdības vārdā – *H. Leppo*, pārstāve,

— Čehijas valdības vārdā – *M. Smolek* un *J. Vláčil*, pārstāvji,

— Grieķijas valdības vārdā – *K. Georgiadis* un *S. Lekkou*, pārstāvji,

* Tiesvedības valoda – somu.

— Spānijas valdības vārdā – *M. García-Valdecasas Dorrego*, pārstāve,

ņemot vērā pēc ģenerāladvokāta uzklausīšanas pieņemto lēmumu izskatīt lietu bez ģenerāladvokāta secinājumiem,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Padomes 2000. gada 22. decembra Regulas (EK) Nr. 44/2001 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās (OV L 12, 1. lpp.) 22. panta 1. punktu.

2 Šis lūgums ir iesniegts tiesvedībā starp divu Spānijā esošu nekustamo īpašumu kopīpašniekiem par nedalīta kopīpašuma, kas ietver šos īpašumus, izbeigšanu, tos pārdodot.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

3 Regulas Nr. 44/2001 preambulas 11. un 12. apsvērums ir formulēti šādi:

"(11) Jurisdikcijas normām vajadzētu būt ļoti paredzamām, un tām būtu jābalstās uz principu, ka jurisdikcijas pamatā ir atbildētāja domicils, un jurisdikcijai vienmēr ir jābūt pieejamai ar šādu pamatojumu, izņemot dažās skaidri noteiktās situācijās, kurās tiesvedības priekšmets vai pušu autonomija garantē citu sasaistes faktoru. [..]

(12) Papildus atbildētāja domicilam kā jurisdikcijas pamatojumam vajadzētu būt arī citiem jurisdikcijas pamatojumiem, kuru pamatā ir cieša saikne starp tiesu un lietu vai kuru nolūks ir veicināt pareizu tiesvedību."

4 Šīs regulas 2. panta, kas ietverts tās II nodaļas 1. iedaļā "Vispārīgi noteikumi", 1. punktā ir paredzēts:

"Saskaņā ar šo regulu personas, kuru domicils ir kādā dalībvalstī, neatkarīgi no viņu pilsonības var iesūdzēt attiecīgās dalībvalsts tiesā."

5 Saskaņā ar minētās regulas 3. panta 1. punktu:

"Personas, kuru domicils ir kādā dalībvalstī, var iesūdzēt citas dalībvalsts tiesā vienīgi saskaņā ar šīs nodaļas 2. līdz 7. iedaļā izklāstītajiem noteikumiem."

6 Šīs pašas regulas 22. panta, kas ietverts tās II nodaļas 6. iedaļā "Izņēmuma jurisdikcija", 1. punkta pirmajā daļā ir noteikts:

"Šādām tiesām ir izņēmuma jurisdikcija neatkarīgi no domicila:

1) lietā, kuras priekšmets ir lietu tiesības saistībā ar nekustamo īpašumu vai nekustamā īpašuma noma/īre – tās dalībvalsts tiesām, kurā atrodas īpašums."

7 Saskaņā ar Regulas Nr. 44/2001 25. pantu tās II nodaļas 8. iedaļā "Jurisdikcijas un pieņemamības pārbaude":

"Ja kādas dalībvalsts tiesā ceļ prasību, kura galvenokārt attiecas uz lietu, kas saskaņā ar 22. pantu ir citas dalībvalsts tiesu izņēmuma jurisdikcijā, tā pēc savas iniciatīvas paziņo, ka tai nav jurisdikcijas."

Somijas tiesības

8 Somijā kopīpašuma attiecības ir reglamentētas Likumā Nr. 180/1958 par atsevišķām kopīpašuma attiecībām (*Laki eräistä yhteisomistussuhteista*), kurš ir piemērojams gan nekustamajam īpašumam, gan kustamajai mantai.

9 Šī likuma 9. un 11. pantā par nedalīta kopīpašuma izbeigšanu ir noteikts:

"9. Kopīpašnieks var pieprasīt savas kopīpašuma daļas izdalīšanu, veicot dalīšanu. Veicot dalīšanu, mutatis mutandis piemēro Mantojuma likuma 12. nodaļas 4. panta normas.

Ja īpašumu nav iespējams sadalīt vai ja tas radītu nesamērīgi augstas izmaksas vai ievērojami samazinātu īpašuma vērtību, tiesa pēc kopīpašnieka pieteikuma un pēc tam, kad tas par šo jautājumu ir uzaicinājis izteikties pārējos kopīpašniekus, var uzdot īpašumu atsavināt, lai kopīpašuma attiecības izbeigtu.

[..]

11. Īpašuma atsavināšanai un ieņēmumu sadalei tiesa vajadzības gadījumā ieceļ pilnvarnieku. Ja tiek nolemts, ka īpašums jāpārdod izsolē, pilnvarnieka uzdevums, vienojoties ar kopīpašniekiem, ir izvirzīt pārdošanas noteikumus, ja to jau nav izdarījusi tiesa, publicēt informāciju par izsoli, kā arī to vadīt vai uzdot vadīt. Pilnvarnieks paraksta pārdošanas aktu, ja tāds tiek sastādīts."

Spānijas tiesības

10 Civilkodeksa (*Código Civil*) 10. pantā ir paredzēts:

"Valdījuma, īpašuma un citas tiesības uz nekustamo īpašumu, kā arī to publicitāti reglamentē tā atrašanās vietas tiesību akti."

11 Atbilstoši šī kodeksa 406. pantam "noteikumus par mantojuma dalīšanu piemēro kopīpašuma dalīšanai".

12 Attiecībā uz Spānijas tiesu jurisdikciju Civilprocesa likuma (*Ley de Enjuiciamiento Civil*) 52. pantā "Teritoriālā jurisdikcija īpašos gadījumos" ir noteikts:

"1. Iepriekšējos pantos paredzētās normas par jurisdikciju nepiemēro un jurisdikciju nosaka atbilstoši turpmāk izklāstītiem noteikumiem šādos gadījumos:

1. Mantojuma lietās, kas saistītas ar prasībām par nekustamo īpašumu, jurisdikcija ir nekustamā īpašuma atrašanās vietas tiesai. Ja prasība par lietu tiesībām attiecas uz dažādiem nekustamiem īpašumiem vai uz vienu nekustamo īpašumu, kas atrodas dažādos tiesu apgabalos, jurisdikcija ir kādai no attiecīgajām tiesām pēc prasītāja izvēles.

[..]"

Pamatlieta un prejudiciālais jautājums

13 No lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka *Pekka Komu*, kā arī *Jelena Komu*, *Ritva Komu*, *Virpi Komu* un *Hanna Ruotsalainen* dzīvo Somijā un ir kopīpašnieki mājai, kas atrodas Torrevjehā [*Torrevieja*] (Spānija) – katrai no šīm pirmajām trim minētajām personām pieder 25 % un katrai no šīm pēdējām divām minētajām personām pieder 12,5 %. *Ritva Komu* turklāt ir Spānijas zemesgrāmatā reģistrētas lietošanas tiesības uz *Virpi Komu* un *Hanna Ruotsalainen* piederošajām īpašuma daļām.

14 *Pekka Komu*, kā arī *Ritva Komu*, *Virpi Komu* un *Hanna Ruotsalainen* ir kopīpašnieki arī dzīvoklim, kas atrodas šajā pašā pašvaldībā – *Pekka Komu* pieder 50 %, *Ritva Komu* – 25 % un *Virpi Komu* un *Hanna Ruotsalainen* – katrai 12,5 %. Tāpat *Ritva Komu* ir zemesgrāmatā reģistrētas lietošanas tiesības uz *Virpi Komu* un *Hanna Ruotsalainen* piederošajām īpašuma daļām.

15 Tā kā vienošanās par kopīpašuma izbeigšanu nebija panākta, *Ritva Komu*, *Virpi Komu* un *Hanna Ruotsalainen*, vēloties sadalīt viņām šajos divos nekustamajos īpašumos piederošās daļas, iesniedza *Etelä-Savon käräjäoikeus* (Dienvidsavo pirmās instances tiesa, Somija) prasības pieteikumu advokātu iecelt par pilnvarnieku minēto nekustamo īpašumu pārdošanai un noteikt minimālo pārdošanas cenu abiem šiem īpašumiem.

16 *Pekka Komu* un *Jelena Komu*, norādot, ka atbilstoši Regulas Nr. 44/2001 22. panta 1. punktam tiesvedībā, kas attiecas uz lietu tiesībām uz nekustamo īpašumu, izņēmuma jurisdikcija ir tās dalībvalsts tiesām, kurā īpašums atrodas, secināja, ka minētais prasības pieteikums ir nepieņemams, un precizēja, ka varbūtējais *Etelä-Savon käräjäoikeus* (Dienvidsavo pirmās instances tiesa) nolēmums atbilstoši šīm normām varētu netikt atzīts Spānijā. Turklāt šie lietas dalībnieki norādīja, ka īpašumtiesības uz diviem pamatlietā aplūkotajiem nekustamajiem īpašumiem ir apgrūtinātas ar lietošanas tiesībām, kas zemesgrāmatā ir reģistrētas par labu *Ritva Komu*, un ka šis apstāklis kavējot šo nekustamo īpašumu pārdošanu trešajām personām.

17 *Etelä-Savon käräjäoikeus* (Dienvidsavo pirmās instances tiesa) pēc tam, kad tā bija atzinusi savu jurisdikciju izskatīt pamatlietu pēc būtības, ar 2012. gada 9. oktobra nolēmumu apmierināja prasības pieteikumu, iecēla pilnvarnieku, uzdeva tam pārdot izsolē minētos nekustamos īpašumus un sadalīt ieņēmumus no pārdošanas kopīpašnieku starpā, un noteica šo pašu nekustamo īpašumu minimālo pārdošanas cenu.

18 *Pekka Komu* un *Jelena Komu* pārsūdzēja šo nolēmumu *Itä-Suomen hovioikeus* (Austrumsomijas apelācijas tiesa).

19 2013. gada 7. maija nolēmumā šī tiesa uzskatīja, ka pieteikums par kopīpašuma, kurā ietilpst nekustamais īpašums, izbeigšanu, to pārdodot, ir prasība, kuras priekšmets ir nekustamā īpašuma lietu tiesības Regulas Nr. 44/2001 22. panta 1. punkta izpratnē. Līdz ar to minētā tiesa secināja, ka jurisdikcija ir Spānijas tiesām, pirmās instances nolēmumu atcēla un tādēļ šo pieteikumu noraidīja kā nepieņemamu.

20 *Korkein oikeus* (Augstāka tiesa), kas izskata prasītāju iesniegto kasācijas sūdzību, atgādinot Tiesas pastāvīgo judikatūru šajā jomā, tomēr uzskatīja, ka tai ir šaubas par to, vai tādas prasības kā pamatlietā izskatīšana ietilpst tās dalībvalsts tiesas izņēmuma jurisdikcijā, kurā atrodas attiecīgais īpašums. Šī tiesa nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādu prejudiciālu jautājumu:

"Vai [..] Regulas [..] Nr. 44/2001 [..] 22. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka prasība, kuras ietvaros, lai izbeigtu kopīpašuma attiecības, daļa nekustamā īpašuma kopīpašnieku pieprasa uzdot īpašumu pārdot un šīs pārdošanas īstenošanai iecelt pilnvarnieku, ir atzīstama par prasību, kuras priekšmets ir lietu tiesības uz nekustamo īpašumu šīs normas izpratnē?"

Par prejudiciālo jautājumu

21 Uzdodot šo jautājumu, iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Regulas Nr. 44/2001 22. panta 1. punkta pirmā daļa ir jāinterpretē tādējādi, ka prasība par nedalīta kopīpašuma, kurā ietilpst nekustamais īpašums, izbeigšanu, to pārdodot un šīs pārdošanas īstenošanu uzticot pilnvarniekam, ietilpst to lietu kategorijā, "kur[u] priekšmets ir lietu tiesības uz nekustamo īpašumu" šīs normas izpratnē.

22 Vispirms ir jāatgādina, ka saskaņā ar Regulas Nr. 44/2001 22. panta 1. punkta pirmo daļu izņēmuma jurisdikcija attiecībā uz lietu tiesībām uz nekustamo īpašumu ir tās dalībvalsts tiesām, kurā atrodas īpašums (*forum rei sitae*).

23 Savā judikatūrā par 1968. gada 27. septembra Konvencijas par jurisdikciju un spriedumu izpildi civillietās un komerclietās (OV 1972, L 299, 32. lpp.; turpmāk tekstā – "Briseles konvencija") 16. panta 1. punkta a) apakšpunktu, kas der arī Regulas Nr. 44/2001 22. panta 1. punkta interpretācijai, Tiesai jau ir bijusi iespēja norādīt ka, lai pēc iespējas nodrošinātu no šīs konvencijas izrietošo līgumslēdzēju valstu un attiecīgo personu tiesību un pienākumu vienlīdzību un vienveidīgumu, frāzes "lieta, kuras priekšmets ir lietu tiesības uz nekustamo īpašumu" nozīme Savienības tiesībās ir jānosaka autonomi (spriedums *Weber*, C-438/12, EU:C:2014:212, 40. punkts un tajā minētā judikatūra).

24 Tāpat atbilstoši Tiesas pastāvīgajai judikatūrai par Briseles konvenciju, kas ir attiecināma arī uz Regulu Nr. 44/2001, 22. panta 1. punkta noteikumi nav jāinterpretē plašāk, kā to prasa šo noteikumu mērķis, jo tie ir izņēmums no vispārējiem jurisdikcijas noteikumiem šajā regulā un it īpaši no tās 2. panta 1. punktā paredzētā noteikuma, kurā teikts, ka, ievērojot minētās regulas noteikumus, personas, kuru domicils ir kādā dalībvalstī, var iesūdzēt attiecīgās dalībvalsts tiesā. Šīs normas liedz pusēm tiesas izvēli, kas citādi tām būtu, un dažos gadījumos tām ir jāvēršas tās valsts tiesā, kura nav nevienas puses domicila valsts tiesa (skat. pēc analoģijas spriedumu *ČEZ*, C-343/04, EU:C:2006:330, 26. un 27. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra).

25 Attiecībā uz minēto normu mērķi gan no ziņojuma par Konvenciju par jurisdikciju un spriedumu izpildi civillietās un komerclietās (OV 1979, C 59, 1. lpp.), gan no Tiesas pastāvīgās judikatūras par Briseles konvencijas 16. panta 1. punkta a) apakšpunktu, kas ir attiecināma uz Regulas Nr. 44/2001 22. panta 1. punkta pirmo daļu, izriet, ka galvenais iemesls, kāpēc izņēmuma jurisdikcija ir tās līgumslēdzējas valsts tiesai, kurā atrodas nekustamais īpašums, ir apstāklis, ka atrašanās vietas tiesai, ņemot vērā, ka tā atrodas tuvāk, ir vislabāk iespējams iegūt precīzu informāciju par faktiskajiem apstākļiem un piemērot tiesību normas un paražas, kas parasti ir atrašanās valsts tiesību normas un paražas (skat. pēc analoģijas spriedumu *Weber*, C-438/12, EU:C:2014:212, 41. punkts un tajā minētā judikatūra).

26 Turklāt Tiesa ir precizējusi, ka līgumslēdzējas valsts, kurā atrodas nekustamais īpašums, tiesu izņēmuma jurisdikcija aptver nevis visas tiesvedības saistībā ar lietu tiesībām uz nekustamo īpašumu, bet tikai tās, kuras gan ietilpst minētās konvencijas vai attiecīgi minētās regulas piemērošanas jomā, gan ir tādas, kuru mērķis, pirmkārt, ir noteikt nekustamā īpašuma platību, sastāvu, īpašumtiesības un valdījumu vai citu lietu tiesību esamību attiecībā uz šiem īpašumiem un, otrkārt, nodrošināt šo tiesību īpašniekiem ar viņu statusu saistīto prerogatīvu aizsardzību (šajā ziņā skat. spriedumu *Weber*, C-438/12, EU:C:2014:212, 42. punkts un tajā minētā judikatūra).

27 Tāpat ir jāatgādina, ka atbilstoši Tiesas pastāvīgajai judikatūrai lietu tiesības no personiskajām tiesībām atšķiras ar to, ka pirmās tiesības uz materiālu lietu rada sekas attiecībā uz visiem, bet uz otrajām tiesībām var atsaukties, tikai vēršoties pret personu, kurai ir attiecīgas saistības (spriedums *Weber*, C-438/12, EU:C:2014:212, 43. punkts un tajā minētā judikatūra).

28 Šajā gadījumā, kā pamatoti ir norādījušas dalībvalstis, kas iesniedza rakstveida apsvērumus, pieteikums par kopīpašuma, kurā ietilpst tādi nekustamie īpašumi kā pamatlietā, izbeigšanu ir prasība, kas ietilpst to lietu kategorijā, kuru priekšmets ir lietu tiesības uz nekustamo īpašumu un kuras ietilpst tās dalībvalsts tiesu izņēmuma jurisdikcijā, kurā nekustamais īpašums atrodas.

29 Šajā ziņā ir jākonstatē, ka tāds pieteikums, ar ko paredzēts panākt īpašumtiesību uz nekustamo īpašumu nodošanu, attiecas uz lietu tiesībām, kuras rada sekas attiecībā uz visiem, un ir prasība, kas nodrošina šo tiesību īpašniekiem ar viņu statusu saistīto prerogatīvu aizsardzību.

30 Tāpat ir jāuzsver, ka arī apsvērumi par pareizu tiesvedību, kas ir Regulas Nr. 44/2001 22. panta 1. punkta pirmās daļas pamatā, atbalsta tādu izņēmuma jurisdikciju gadījumā, ja prasības mērķis, kā tas ir pamatlietā, ir kopīpašuma, kurā ietilpst nekustamais īpašums, izbeigšana.

31 Pamatlietā aplūkotā īpašumtiesību uz nekustamo īpašumu nodošana nozīmē, ka tiek ņemti vērā faktiskie un tiesiskie apstākļi, kas attiecas uz tādu piesaistes faktoru, kāds noteikts Regulas Nr. 44/2001 22. panta 1. punkta pirmajā daļā, proti, šo nekustamo īpašumu atrašanās vieta. It īpaši tas attiecas uz apstākli, ka īpašumtiesības uz minētajiem nekustamajiem īpašumiem, kā arī lietošanas tiesības, kas apgrūtina šīs tiesības, atbilstoši Spānijas tiesībām ir reģistrētas Spānijas zemesgrāmatā, vai faktu, ka procedūras, kas regulē šo pašu nekustamo īpašumu pārdošanu, vajadzības gadījumā, izsolē, ir tās dalībvalsts procedūras, kurā šie nekustamie īpašumi atrodas, vai arī faktu, ka apstrīdēšanas gadījumā pierādījumu iegūšana būs vieglāka, ņemot vērā šīs atrašanās vietas esamību tuvumā. Šajā ziņā Tiesa ir jau spriedusi it īpaši attiecībā uz strīdiem par lietu tiesībām uz nekustamo īpašumu, ka tie kopumā ir jāizskata atbilstoši tās valsts tiesību aktiem, kurā īpašums atrodas, un apstrīdēšanā, ar ko nākas saskarties, bieži ir vajadzīgas pārbaudes, izmeklēšana un ekspertīzes, kurām jānotiek uz vietas (spriedums *ČEZ*, C-343/04, EU:C:2006:330, 29. punkts un tajā minētā judikatūra).

32 Šī judikatūra ir attiecināma uz pamatlietu, kurā atšķirībā no strīda, par kuru bija pasludināts spriedums lietā *Lieber* (C-292/93, EU:C:1994:241, 21. punkts) un kurš bija par dzīvojamās ēkas izmantošanas atlīdzību, to tiesību aktos paredzēto nosacījumu par kopīpašuma attiecību izbeigšanu apjoma noteikšana, kas var radīt sekas attiecībā uz visiem, ietilpst, kā izriet no šī sprieduma 26. punktā minētās judikatūras, tās dalībvalsts tiesu jurisdikcijā, kurā pamatlietā aplūkotie īpašumi atrodas. Tādējādi, ja pamatlietā piemērojamajās materiālo tiesību normās ir paredzēta šo īpašumu dalāmības vai nedalāmības izvērtēšana saistībā ar kopīpašuma attiecību izbeigšanu, tāda izvērtēšana prasītu uz ekspertīzēm balstītas pārbaudes, kuras vislabāk var uzdot veikt tās dalībvalsts tiesa, kurā minētie īpašumi atrodas.

33 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uz uzdoto jautājumu ir jāatbild, ka Regulas Nr. 44/2001 22. panta 1. punkta pirmā daļa ir jāinterpretē tādējādi, ka prasība par nedalīta kopīpašuma, kurā ietilpst nekustamais īpašums, izbeigšanu, to pārdodot un šīs pārdošanas īstenošanu uzticot pilnvarniekam, ietilpst to lietu kategorijā, "kur[u] priekšmets ir lietu tiesības uz nekustamo īpašumu" šīs normas izpratnē.

Par tiesāšanās izdevumiem

34 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (septītā palāta) nospriež:

Padomes 2000. gada 22. decembra Regulas (EK) Nr. 44/2001 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās 22. panta 1. punkta pirmā daļa ir jāinterpretē tādējādi, ka prasība par nedalīta kopīpašuma, kurā ietilpst nekustamais īpašums, izbeigšanu, to pārdodot un šīs pārdošanas īstenošanu uzticot pilnvarniekam, ietilpst to lietu kategorijā, "kur[u] priekšmets ir lietu tiesības uz nekustamo īpašumu" šīs normas izpratnē.

[Paraksti]